

LA DEFENSA DE LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA: CARME JUNYENT (1955-2023)

JOANA ROSSELLÓ
Universitat de Barcelona
joana.rossello@ub.edu

La lingüista M. Carme Junyent Figueras va morir el 3 de setembre de 2023 dos mesos i mig després que li fos diagnosticat un càncer de pàncrees. No se'n va amagar, ans al contrari. Aprofitant —si es pot dir així—, el moment àlgid de la seva fama, ho va fer públic i es va acomiadar d'una forma original: va posar el títol *No patiu per mi* a una sèrie d'articles per a Vilaweb amb històries a l'entorn d'àpats fets amb gent diversa a restaurants diversos. Els va acabar d'escriure el mes de juliol i encara en va lliurar un altre el mes d'agost perquè fos publicat després de la seva mort, «Morir-se en català». En privat, la serenor amb què va entomar la situació va ser impressionant, fins al punt de decidir ella mateixa tots els detalls del seu funeral a Masquefa. El secret d'aquesta actitud, que va adoptar de forma immediata en rebre el diagnòstic, era tenir la feina feta —o gairebé. Així ho va escriure a «La vida no és breu», l'article a què era remès qualsevol que li demanés com podia afrontar la mort imminent tan serenament —publicat també a Vilaweb el febrer de 2023 amb perfecte estat de salut. La feina feta li va permetre dedicar els dos mesos llargs de malaltia a consolar el seu cercle més íntim d'amistats i família, especialment els seus dos fills.

Carme Junyent va entrar en lingüística des de la literatura i a través d'Àfrica, de les llengües d'aquest continent. A la segona meitat dels anys 70 ingressà a la Facultat de Filologia de la UB amb la intenció d'estudiar-hi literatura. Ho va fer sota la influència de l'hellenista Eudald Solà, professor seu de COU a l'institut de Masquefa, que li va fer abandonar la idea de ser mestra. Com sa mare Aurèlia Figueras, Carme Junyent era una lectora empedreïda de literatura; i d'ençà de les lliçons del professor de COU, preferiblement en llengua original. Començà a decantar-se cap a les llengües mateixes en trobar-se unes classes de literatura molt diferents del que ella esperava. A més, a la facultat hi va descobrir la lingüística, un camp aquí incipient aleshores. Hi conegué Jesús Tuson, que va percebre de seguida el seu potencial i que va aprendre amb ella dirigint-li la tesina de llicenciatura *La classificació de les llengües d'Àfrica* (1985) i més tard la tesi doctoral *La classificació de les llengües d'Àfrica: el bantu i una hipòtesi (més) sobre la seva expansió* (1992). La descoberta d'Àfrica s'havia produït abans, a l'estranger. Animada especialment per sa mare, Junyent havia interromput la carrera a la UB per anar-se'n a estudiar llengües a Alemanya (Marburg i Colònia). Va ser allà on va descobrir les llengües africanes. Fou sa mare, en una de les visites a Alemanya, qui li

comprà la primera gramàtica de swahili. En aquest període va escriure el primer llibre, *Les llengües d'Àfrica* (1986), sota els auspicis de l'editor Xavier Folch (Ed. Empúries). La seva vocació d'africanista, que deia ella, quedà consolidada en fer l'estada a Los Angeles (Universitat de Califòrnia). Poc després, el 1989, s'estrenà com a professora de lingüística a la UB amb la tesi doctoral en gestació.

El ventall lingüístic de Carme Junyent s'amplià en la dècada dels 90 per desplegar-se a l'entorn de la defensa de la diversitat lingüística, l'única garantia per preservar la memòria col·lectiva dels pobles. El 1992 fundà el GELA (Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades) i publicà *Les llengües del món: ecolingüística*. Intervingué en política lingüística participant en la redacció de declaracions i manifestos des d'institucions supranacionals (PEN club internacional, UNESCO). Va escriure al respecte (*Contra la planificació: una perspectiva ecològica*, 1998). Ensenyà matèries relacionades en l'aleshores llicenciatura de segon cicle de Lingüística. Fou la principal impulsora i organitzadora d'una mitja dotzena de cursos internacionals de tipologia lingüística (1999). Encetà una tasca de divulgació amb diverses línies —sovint amb el suport dels estudiants del GELA: publicació de materials sobre la diversitat lingüística per a l'ensenyament primari i secundari, exposicions (*Les llengües, un gran tresor*) i concursos radiofònics (*La gimcana de les llengües*, Catalunya Ràdio). A finals de la dècada entrà per primera vegada en la qüestió catalana amb la publicació de l'article «El català: una llengua en perill d'extinció?».

A partir de l'any 2000, i de forma creixent fins a la seva mort, Carme Junyent va anar disseminant coneixement sobre el valor essencial de la diversitat lingüística. Amb el GELA, va fer treball de camp sobre les llengües de la immigració. Els primers resultats es mostraren en l'exposició *Les llengües a Catalunya: quantes llengües s'hi parlen* (2005). Més tard apamà la situació escolar a l'Anoia (*Què hem de fer amb les llengües dels alumnes a l'escola?: un estudi de representacions lingüístiques a l'Anoia*, 2014). Llançà un concurs d'autobiografies lingüístiques (cinc edicions, 2014-2018). Va escriure amb Pere Comellas dues peces d'antropologia lingüística de marcat caràcter didàctic, un manual (2019) i un recull de cinc assajos (*Els colors de la neu: les llengües, les persones i el món*, 2021). Sempre des de la defensa de la diversitat lingüística —el GELA es complementa amb GLiDi, Grup de Lingüistes per la Diversitat— va seguir intervenint en la qüestió del català (*El futur del català depèn de tu*, amb Bel Zaballa, 2020; *El català, llengua efervescent: 77 visions sobre el terreny*, 2021). Va rebre la Creu de Sant Jordi (2019) i fou nomenada presidenta del Consell Lingüístic Assessor del Departament d'Educació (2022). Molta projecció va tenir també la seva posició crítica respecte del llenguatge inclusiu, una posició informada per la diversitat lingüística demostrativa dels límits de la gramàtica en la conformació de la realitat (*La variable sexe a les llengües del món*, 2013). Va ser la primera a oposar-s'hi públicament (2010) i a donar veu a l'opinió majorment crítica de les dones (*Som dones, som lingüistes i diem prou*, 2021).

Carme Junyent tenia una memòria prodigiosa. Els interessos de la seva trajectòria s'il·luminen en prendre en consideració aquesta capacitat. El tema de la

diversitat lingüística abordat per ella comportava un domini inigualable de noms i dades relatiu a llengües de tota mida i de qualsevol lloc i família. Hi jugava amb avantatge, amb aquesta capacitat. La lluïa a les classes i allà on fos oportú. Com que la seva memòria poderosíssima s'estenia també a la seva vida social i més íntima tenia recursos per resultar engrescadora en qualsevol circumstància. Combinava si venia a tomb la memòria autobiogràfica i l'enciclopèdica, de fet i de paraula. D'aquesta manera va conservar i acumular amics i interessos. Així, el 2022 tornà als seus orígens: la literatura africana i la literatura a seques. En són testimoni l'exposició i catàleg *Escriptors africans* (Edifici històric UB, 2022), i pòstumament *Molts camins per caminar: una aproximació a les literatures africanes* (2023) i el recull de textos literaris *T'estimo com la sal* coeditat amb Simona Škrabec (2024). Una vida massa curta però potser no breu de tan ben aprofitada.